

Doanh nghiệp chuyển đổi xanh: Lợi thế cạnh tranh hay áp lực chi phí?

09:25 12/07/2026

Trong vài năm trở lại đây, chuyển đổi xanh đã trở thành một trong những xu hướng phát triển nổi bật của cộng đồng doanh nghiệp trên toàn cầu.

Nếu trước đây, các tiêu chí về môi trường, phát thải hay phát triển bền vững chủ yếu mang tính khuyến khích - thì hiện nay, dưới tác động của các hiệp định thương mại tự do thế hệ mới, cơ chế điều chỉnh biên giới carbon (CBAM) của Liên minh châu Âu (EU), cùng yêu cầu ngày càng cao từ người tiêu dùng và nhà đầu tư, chuyển đổi xanh đã trở thành điều kiện để doanh nghiệp duy trì khả năng cạnh tranh.

Chi phí lớn nhưng không thể trì hoãn

Đối với doanh nghiệp Việt Nam, quá trình này diễn ra trong bối cảnh nền kinh tế đang hướng tới mục tiêu phát thải ròng bằng "0" vào năm 2050 theo cam kết của Chính phủ tại COP26. Điều đó đồng nghĩa với việc hàng chục nghìn doanh nghiệp phải từng bước thay đổi mô hình sản xuất, đầu tư công nghệ sạch, sử dụng năng lượng tái tạo, giảm phát thải khí nhà kính và xây dựng chuỗi cung ứng xanh.

Nền kinh tế Việt Nam đang hướng tới mục tiêu phát thải ròng bằng "0" vào năm 2050 theo cam kết của Chính phủ tại COP26

Tuy nhiên, thực tế cũng đặt ra một câu hỏi lớn: Chuyển đổi xanh là lợi thế cạnh tranh dài hạn hay đang trở thành áp lực chi phí đối với doanh nghiệp?

Theo đánh giá của nhiều chuyên gia kinh tế, thách thức lớn nhất của chuyển đổi xanh không nằm ở nhận thức mà ở nguồn lực tài chính.

Để đáp ứng các tiêu chuẩn môi trường mới, doanh nghiệp phải đầu tư máy móc hiện đại, cải tiến dây chuyền sản xuất, chuyển đổi nhiên liệu, lắp đặt hệ thống điện mặt trời, hệ thống xử lý nước thải, xây dựng báo cáo phát triển bền vững, kiểm kê khí nhà kính và áp dụng các tiêu chuẩn ESG.

Đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa - nhóm chiếm khoảng 97% tổng số doanh nghiệp Việt Nam, đây là khoản đầu tư không nhỏ. Không ít doanh nghiệp dệt may, da giày hay chế biến gỗ cho biết chi phí đầu tư công nghệ xanh có thể tăng từ vài chục đến hàng trăm tỷ đồng tùy quy mô nhà máy. Trong khi đó, thời gian hoàn vốn thường kéo dài từ 5-10 năm. Đây chính là nguyên nhân khiến nhiều doanh nghiệp còn chần chừ, đặc biệt trong bối cảnh thị trường tiêu dùng chưa phục hồi hoàn toàn, chi phí vốn vẫn ở mức cao và áp lực cạnh tranh ngày càng gay gắt.

Những doanh nghiệp đi trước đang tạo lợi thế mới

Mặc dù chi phí đầu tư ban đầu khá lớn, nhiều doanh nghiệp Việt Nam đã chứng minh rằng chuyển đổi xanh không chỉ là "chi phí", mà đang trở thành lợi thế cạnh tranh bền vững.

Một trong những doanh nghiệp tiêu biểu là Vinamilk.

Những năm gần đây, Vinamilk liên tục đầu tư các trang trại đạt chuẩn quốc tế, mở rộng sử dụng năng lượng tái tạo, áp dụng mô hình kinh tế tuần hoàn trong sản xuất và triển khai chương trình hướng tới trung hòa carbon. Doanh nghiệp cũng công bố nhiều báo cáo phát triển bền vững theo chuẩn quốc tế, góp phần nâng cao uy tín thương hiệu trên thị trường xuất khẩu.

Nhờ chiến lược phát triển xanh, sản phẩm của Vinamilk hiện đã có mặt tại hơn 65 quốc gia và vùng lãnh thổ, đáp ứng ngày càng tốt hơn các tiêu chuẩn của các thị trường khó tính.

Vinamilk liên tục đầu tư các trang trại đạt chuẩn quốc tế, mở rộng sử dụng năng lượng tái tạo, áp dụng mô hình kinh tế tuần hoàn trong sản xuất và triển khai chương trình hướng tới trung hòa carbon

Một ví dụ khác là Tập đoàn PAN.

Doanh nghiệp này tập trung phát triển nông nghiệp xanh, giảm sử dụng hóa chất, tăng khả năng truy xuất nguồn gốc và phát triển các vùng nguyên liệu đạt tiêu chuẩn quốc tế. Đây là nền tảng giúp nhiều sản phẩm nông nghiệp của tập đoàn tiếp cận các thị trường cao cấp như EU, Nhật Bản và Hoa Kỳ.

Trong lĩnh vực dệt may, Tổng Công ty May 10 và nhiều doanh nghiệp lớn đã đầu tư hệ thống tiết kiệm điện, tái sử dụng nước, ứng dụng công nghệ sản xuất thông minh nhằm đáp ứng yêu cầu từ các thương hiệu quốc tế như H&M, Zara hay Uniqlo.

Ở lĩnh vực điện tử, Samsung Electronics Việt Nam tiếp tục mở rộng các chương trình hỗ trợ doanh nghiệp Việt Nam cải tiến quy trình sản xuất xanh, giảm tiêu hao năng lượng và nâng cao năng lực tham gia chuỗi cung ứng toàn cầu.

Trong ngành vật liệu xây dựng, Tổng Công ty Viglacera đẩy mạnh phát triển vật liệu xây dựng xanh, nhà máy thông minh và sử dụng năng lượng tiết kiệm, góp phần giảm lượng phát thải trong toàn chuỗi sản xuất.

Trong ngành phân bón, Công ty Cổ phần Supe Phốt phát và Hóa chất Lâm Thao (Supe Lâm Thao) cũng là đơn vị tiêu biểu trong chuyển đổi xanh.

Supe Lâm Thao xác định chuyển đổi xanh là một trong những định hướng trọng tâm nhằm nâng cao năng lực cạnh tranh và phát triển bền vững. Doanh nghiệp đã đầu tư đổi mới công nghệ, cải tiến dây chuyền sản xuất theo hướng tiết kiệm năng lượng, giảm tiêu hao nguyên liệu và kiểm soát phát thải. Đồng thời, công ty chú trọng nâng cấp hệ thống xử lý khí thải, nước thải, tăng cường tái sử dụng tài nguyên trong sản xuất và xây dựng môi trường làm việc xanh, sạch, an toàn.

Bên cạnh đó, Supe Lâm Thao đẩy mạnh nghiên cứu, phát triển các dòng phân bón chất lượng cao, thân thiện với môi trường, đáp ứng yêu cầu của nền nông nghiệp xanh và nông nghiệp tuần hoàn. Những bước đi này không chỉ góp phần thực hiện mục tiêu tăng trưởng xanh của ngành hóa chất mà còn củng cố uy tín thương hiệu Supe Lâm Thao trên thị trường trong nước và quốc tế.

Supe Lâm Thao đẩy mạnh nghiên cứu, phát triển các dòng phân bón chất lượng cao, thân thiện với môi trường, đáp ứng yêu cầu của nền nông nghiệp xanh và nông nghiệp tuần hoàn

Chuyển đổi xanh là khoản đầu tư cho tương lai

Theo các chuyên gia thương mại quốc tế, những doanh nghiệp xuất khẩu chính là nhóm chịu sức ép chuyển đổi xanh mạnh mẽ nhất. Từ năm 2026, nhiều quy định về phát thải carbon, truy xuất nguồn gốc và trách nhiệm môi trường tiếp tục được các thị trường nhập khẩu siết chặt.

Đặc biệt, CBAM của EU sẽ từng bước mở rộng phạm vi áp dụng đối với nhiều nhóm hàng. Điều này đồng nghĩa với việc doanh nghiệp không chỉ cạnh tranh về giá, chất lượng mà còn phải chứng minh mức phát thải trong toàn bộ quá trình sản xuất.

Nhiều tập đoàn đa quốc gia cũng đã yêu cầu các nhà cung ứng tại Việt Nam thực hiện kiểm kê khí nhà kính, sử dụng năng lượng tái tạo, công bố dữ liệu ESG và minh bạch chuỗi cung ứng.

Nếu không đáp ứng các yêu cầu này, doanh nghiệp có nguy cơ bị loại khỏi chuỗi cung ứng toàn cầu. Ngược lại, doanh nghiệp đáp ứng sớm các tiêu chuẩn xanh sẽ có nhiều cơ hội tiếp cận đơn hàng lớn, nâng cao giá trị thương hiệu và thu hút các dòng vốn đầu tư quốc tế.

Theo TS. Cấn Văn Lực, Chuyên gia kinh tế, chuyển đổi xanh không nên được nhìn nhận đơn thuần là một khoản chi phí. Chi phí đầu tư ban đầu có thể khá lớn, nhưng về dài hạn sẽ giúp doanh nghiệp tiết kiệm năng lượng, nâng cao hiệu quả sử dụng tài nguyên, giảm rủi ro pháp lý và tăng khả năng tiếp cận các thị trường xuất khẩu cũng như nguồn vốn xanh.

Trong bối cảnh các tiêu chuẩn ESG ngày càng phổ biến, doanh nghiệp thực hiện chuyển đổi sớm sẽ có lợi thế rõ rệt trong cạnh tranh.

Trong khi đó, PGS.TS. Trần Đình Thiên, nguyên Viện trưởng Viện Kinh tế Việt Nam, nhiều lần nhấn mạnh rằng kinh tế xanh không còn là xu hướng mà đã trở thành "luật chơi mới" của nền kinh tế toàn cầu. Nếu doanh nghiệp chỉ nhìn vào chi phí trước mắt mà chậm chuyển đổi thì cái giá phải trả trong tương lai sẽ còn lớn hơn nhiều khi mất thị trường, mất khách hàng và mất cơ hội tham gia chuỗi giá trị quốc tế.

Cần cơ chế hỗ trợ doanh nghiệp

Từ góc độ quản lý nhà nước, Bộ Công Thương đang thúc đẩy nhiều chương trình hỗ trợ doanh nghiệp sử dụng năng lượng tiết kiệm, phát triển sản xuất sạch hơn, xây dựng mô hình kinh tế tuần hoàn và nâng cao năng lực đáp ứng các tiêu chuẩn xanh của thị trường quốc tế.

Song song với đó, Bộ Tài chính, Ngân hàng Nhà nước cùng nhiều tổ chức tín dụng cũng đang từng bước mở rộng các chương trình tín dụng xanh, tạo điều kiện để doanh nghiệp tiếp cận nguồn vốn ưu đãi phục vụ chuyển đổi công nghệ.

Các chuyên gia cho rằng, bên cạnh nỗ lực của doanh nghiệp, cần tiếp tục hoàn thiện hệ thống chính sách về thuế, tín dụng, tiêu chuẩn kỹ thuật và thị trường carbon nhằm giảm bớt gánh nặng chi phí trong giai đoạn đầu của quá trình chuyển đổi.

Đặc biệt, doanh nghiệp nhỏ và vừa cần được hỗ trợ tư vấn kỹ thuật, đào tạo nhân lực và tiếp cận các quỹ tài chính xanh để không bị bỏ lại phía sau.

Thực tế cho thấy, chuyển đổi xanh luôn đi kèm áp lực về vốn, công nghệ và nguồn nhân lực. Tuy nhiên, nếu chỉ nhìn vào chi phí đầu tư ban đầu, doanh nghiệp rất dễ bỏ lỡ cơ hội tạo dựng lợi thế cạnh tranh trong tương lai. Kinh nghiệm của nhiều doanh nghiệp thành công cho thấy, những khoản đầu tư vào công nghệ sạch, tiết kiệm năng lượng, quản trị ESG hay phát triển chuỗi cung ứng bền vững không chỉ giúp giảm chi phí vận hành về lâu dài mà còn nâng cao giá trị thương hiệu, tăng khả năng tiếp cận thị trường quốc tế và thu hút nhà đầu tư.

Trong bối cảnh Việt Nam đang hướng tới mục tiêu phát triển kinh tế xanh, kinh tế tuần hoàn và phát thải ròng bằng "0" vào năm 2050, chuyển đổi xanh không còn là câu chuyện của riêng những tập đoàn lớn. Điều đó đang trở thành yêu cầu tất yếu đối với mọi doanh nghiệp muốn phát triển bền vững. Áp lực chi phí là hiện hữu, nhưng lợi thế cạnh tranh mà chuyển đổi xanh mang lại sẽ ngày càng rõ nét. Doanh nghiệp đi trước sẽ có nhiều cơ hội chiếm lĩnh thị trường, nâng tầm thương hiệu và tham gia sâu hơn vào chuỗi giá trị toàn cầu. Trong cuộc cạnh tranh mới của nền kinh tế xanh, sự chủ động hôm nay sẽ quyết định vị thế của doanh nghiệp trong tương lai.

Minh Anh